

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Յ Ո Ւ Ն Ե Լ Ե Ս Ի Ր Ը

Դժուար է խօսիլ մարդերու մասին, իրենց մահէն առաջ և մահէն վերջ: Երբ ենթական անբաւարար է իր արժանիքներով, կը զգաս թէ հոգաչերտի մը վրայ կեցած ես, նեղ է հորիզոնը և կը դժուարանաս ըսելիքներուդ համար: Իսկ երբ խօսքի առարկան փարթամ անձնաւորութիւն մըն է, կը զգաս թէ լեւրան մը առջին ես, կամ մեծ բարձունքի մը վրայ. հորիզոնը այնքան ընդարձակ է որ կը դժուարանաս ընդգրկելու զայն: Այսպիսի անձնաւորութիւն մըն է այսօրուան Յորեկեարը, Վսեմաշուք Տիար Ալեքս Մանուկեանը: Այս է պատճառ անշուշտ որ հանդիսաւոր գիտակցութեամբ Հայ Ժողովուրդը ամենուրեք իր յարգանքի տուրքը կը բերէ անոր Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահութեան Արժաթեայ Յորեկեանին առիթով: Միահամուռ է այս ցոյցը, որովհետեւ ժողովուրդն է որ կը պսակէ զայն: Շատ քիչ են սրտաբուխ, անկեղծ տօները՝ զորս ժողովուրդը ինքն է որ կը պոռթկայ: Ճշմարիտ ակնածանքը սիրտէն կու գայ և անոր համբոյրը քաղցր է և անշնչելի: Անոր բերած պսակը չի թառամիր:

Մեծ մարդոց հոգիին բացատրութիւնը պէտք է որոնել հոգիին մէջ այն ժողովուրդին՝ որուն ծոցածին զաւակներն են անոնք: Անտարակոյս բարեպաշտ մօր մը և ազնուական հօր մը հոգիէն ստացած է այսօրուան Յորեկեարը իր հողիին կայծը, որ այժմ խարոյկի է վերածուել իր մէջ, մեր ցաւերուն և կարիքներուն իւրեւ սպեղանի: Մեծ մարդերը անձնաւորեալ արտայայտութիւններ են իրենց ցեղին ու ժամանակին, անոնց կեանքի պատմութիւնը պէտք է որոնել ոչ թէ հող մը թռականներու և ծանօթութիւններու մէջ, որոնցմով կը հիւսուի կենսադրութիւն մը, այլ լուսաբանութեան մէջ այն միտումներուն և շարժառիթներուն՝ որոնք կը յատկանշեն անոնց ժամանակն ու միջավայրը: Ուրովհետեւ ամէն մարդ իր ժամանակին պատկանելէ առաջ, իր ժողովուրդն է ամբողջապէս: Մարդոց հօգօրներէն սկսեալ մինչև անչափահաս մանուկը կնիքին տակն են այս օրէնքին:

Մարդեր կան որոնց զործին ստեղծած հոսանքները կ'անցնին գիրենք: Ուրիշներ՝ որոնց վաղանցուկ փառքը տրտում պատանքի մը պէս կը պարուրէ իրենց դադազները: Մանուկեան առաջիններէն է, որոնք կ'ապրին իրենց մահէն ալ վերջ:

Պատահական երևոյթ մը չէ որ ազգին նախախնամութիւնը եղող Հ. Բ. Ը. Միութեան աթոռը քսանհինգ տարիներէ ի վեր կը զրաւէ Հայ Ժողովուրդին այս մեծ գաւակը, ըլլալու համար Միութեան ցմահ նախագահը և այդ Հաստատութեան ծառայողներու ոսկի շղթային մեծ ազամանը:

Անոնք որ մօտէն կը ճանչնային Տիար Ալեքս Մանուկեանը իր իղձերու անկեղծութեանը մէջ և մեր ժողովուրդին խոր կարիքները, զգացին թէ Միութեան Նսիսագահի իր ընտրութեամբ նոր թուականի մը առաւօտը կը ծագէր ազգապարծան այդ Հաստատութեան երկնքին ներքեւ։ Այս մտածումը իր մէջ ոչինչ ունի պատրողական, վասնզի արդիւնք է ոչ թէ զգացումի մը՝ այլ սկզբունքի մը։ Այդ սկզբունքը այն համոզումն է, թէ համայնքներու կեանքի շինութեան գործը կը կարօտի բարոյական ոյժերու՝ որոնք երևան կու գան հոգեկան առաքինութիւններով հարուստ դրժիչներու միջոցաւ։

Հայութեան լաւագոյն օրերը կը զուգադիպին միշտ իր բարոյական մեծութեան թուականներուն։ Այդ թուականներէն իւրաքանչիւրին վերեւ կը սաւառնի դէմքն ու անունը տեսիլքով լեցուն մարդոց, որոնց մէջ կ'ապրի Աստուծոյ հոգին, առաջնորդութեան ճշմարիտ ոյժը։ Այդ հոգիէն զեղեցիկ բաժին մը կայ Տիար Ալեքս Մանուկեանի մէջ։ Առանց այդ ոգիին, ամէն օր մարդուն մէջ ապրող կեանքի տեսիլքին, մենք պատրանքի զոհեր ենք կեանքի մէջ։ Առանց այդ կենդանի շունչին, մեր խօսքը բարրանջանք է, մեր մարմինը՝ խանձած ոտկրակոյտ, իսկ մեր գործը՝ անիմաստ շարժումներու սեւաբաւ մը։ Մեր ժողովուրդի առաջնորդները միշտ ունեցած են այդ հոգին և անով առաջնորդած սերունդները։

Տիար Ալեքս Մանուկեանը տեսիլքի մարդ է, մեր օրերու ամենէն պատկառելի և բացառիկ արժէք ներկայացնող դէմքը։ Անհատներու կեանքին մէջ քիչ անգամ կարելի է հանդիպիլ որ պատուոյ և դիրքի յառաջդիմութիւնը զուգընթաց քալած ըլլայ զուտ անձնական արժանիքին և տաղանդին, այնպէս ինչպէս կը հաստատուի մեծ Յոբելեարի պարագային։ Այս է պատճառ անտարակոյս որ իր կեանքը տեսարան մը ըլլալէ աւելի փառք մըն է մանաւանդ, զայն դիտելով մարդ հրճուանքէն աւելի կը սորվի, այսինքն կ'աճի փորձառութեամբ և հոգիով։ Ո՞վ չի գիտեր այսօր որ Ալեքս Մանուկեանը զգացումի և սկզբունքի տենդէն մտրակուած, զաղափարի լոյսէն առաջնորդուած, մերթ բնազդաբար բայց յաճախ խորհրդածուած ծրագիրներով, իր կեանքի այն շրջանին մէջ մանաւանդ, ուր սիրտն ու բանականութիւնը իրենց լիալիր կազմութեան մէջն են ալ, կ'ուզէ որ իր ժողովուրդին նկատմամբ իր ունեցած սէրը մեծագործութիւններս գործել տայ կամքին։

Մանուկեանը այն մարդերէն է որ զիտէ կարողալ անկէզ մօրենիին վրայ իր ժողովուրդին ճակատագիրը, որ զիտէ լսել ձայնը որ զինք իր ժողովուրդի կարիքին և առաջնորդութեան կը կանչէ։

«Լաւ է տալն քան առնուն»։ աւետարանական պատգամին այս կշիռքով է որ կը կշռուի մեծ բարերարին նուիրաբերութիւնը։ Այս պատգամը մարդերու հոգեղէն թափը միայն չ'արտայայտեր, այլ կ'անցնի աւելի անդին և կը դառնայ բարձր պատգամ մը բոլոր անոնց համար, որոնք այս անցաւոր աշխարհի երեսին կ'այցուին լուսաւոր ձգողութեամբը անանցին։ Տակաւին տարբեր կերպարանքը այդ մտասեւեռումին, երբ մարդեր, նման Ալեքս Մանուկեանին, ազգային, կրթական կարիքներուն կ'երկարեն իրենց ձեռքը իրր քաղցրութիւն և սփոփանք։ Մարդեր՝ որոնք զիտեն ճարել հոգեղէնին հունձքը, զանելու սեռ-

զուլթեան կտորը զիրենք ոտնակոխ հալածող ազէտներէն: Բարեգործութիւնը հոգեկան արարք մըն է իրապէս երբ տուողը նիւթական նկատումներէ անկախ կու տայ և ստացողը կ'աւնէ զայն բարոյական զգացումով: Այն ատեն է որ ան կ'ըլլայ «հոտ անուշից», որ բերլրանքի քողարկութեամբ կը զուարթացնէ ստացողին սիրտը իբր «պատարազ ընդունելի՝ հաճոյ Աստուծոյ»:

Հասկացողութեան խոշոր տարբերութիւն մը կայ անշուշտ արժէքի և արժանիքի ըմբռնումներուն միջև: Առաջինը վիճակ մըն է իսկ երկրորդը առաւելութիւն մը, աւելի ճիշդ՝ առաքինութիւն մը, որուն կարելի է տիրանալ կամքով և զիտակցութեամբ լոկ: Մնիլ արքայորդի արժէք է անշուշտ, բայց այդքան միայն. անոր բուն արժէքը մարդ կ'ունենայ այն ատեն, երբ արժէքը կարենայ վերածել արժանիքի: Տիար Ալեքս Մանուկեան մին է այդ պարծանքներէն և բարերարներէն, որ զիտէ դիմաւորել իր ժողովուրդին կարիքները կիրթ և ազնուական զգացումներով: Իրեն համար դրամը ոյժ մը չէ միայն այլ արժէք մը՝ կիրարկուելու արժէքներու ի խնդիր: Առանց այս փրկարար փոխարէնին, դեղին մետաղը զոյն մը և ձայն մըն է միայն:

Փառասիրութեան զգացումով կամ ի խնդիր անուան ու համբաւի չէ որ կ'ընէ ան իր նուիրատուութիւնները, այլ Հայու իր պարտականութիւնը կատարելու զիտակցութեամբ: Աւետարանի այն ծառան է ինքը, որ Աստուծոյ իրեն յանձնուած քանքարները չի կրնար չհաճաւորել յօգուտ ուրիշին: Իրական մեծութիւնները կը խորշին պոռոտ և սուտ փառքերէն. բայց ճշմարիտ փառքը ժամադիր կ'ըլլայ իրենց, գտնելու համար զիրենք օր մը արդարութեան լոյսին տակ, խիղճերուն խորը կամ պատմութեան ստուերին մէջ:

Իր նկարագրին մէկ ուրիշ զիծն է իմաստութիւնը: Իր բարերարելու կերպին մէջ բարիքի իմաստութիւնը կայ: Ազնիւ գործ է խղճալ աղքատին կամ արզահատիլ տգէտին, բայց աղքատութեան և տգիտութեան դէմ պայքարիլ առաքինութիւն է ինքնին: Տիար Ալեքս Մանուկեան բնաւ չէ մերժած առաջինը, բայց տիրականօրէն հետամուտ եղած է երկրորդին:

Բան մը ըլլալէ աւելի բան մը ընելու իղձը ամենէն մաքուր ճիգն է եղած իր հոգիին: Սրտի և մտքի անստղիւտ յատկութիւններով օժտուած մարդ, որ վարժուած է միշտ մտածելու թէ իր ժողովուրդի վերականգնումի և զոյատեւման ամենէն կենսական լծակը առաւելաբար կրթութիւնը կրնայ ըլլալ, իր ամենէն գորովագեղ ուշադրութեան առարկան ըրած է ազգին կրթութեան գործը: Մեծ ու սրբատաշ քարերով կառուցուած բարերարութիւններ են իր նուիրաբերումները, որոնք իրերայաշորդ սերունդներու երախտիքն ու վկայութիւնը պիտի ունենան իրենց իբրև զրաւական: Որքան ճիշդ է արեւելեան մեծ մտածողին խօսքը, թէ մարդիկ ոչ մէկ բանի համար այնքան կը նմանին Աստուծոյ, որքան իրենց նմանները բարեգործելու մէջ: Ուրիշներ իր ունեցածովը հեշտութեան մէջ պիտի փնտռէին իրենց զոհացումը, ինքը աշխատութեան և բարեգործութեան մէջ կը գտնէ իր կեանքին նպատակը: Եւ ինչ որ իր զմայելի նկարագրին ամենէն յատկանշական զիծը կը ցոլացնէ, այն է թէ իր հակումները կ'ուղղուին դէպի իր ժողովուրդին օգուտը:

Բնախօսական կարգին մէջ, որպէսզի առողջ և մաքուր լինի, պէտք է որ ներսէն սկսի և ներքնապէս կատարուի աճումը: Օրէնքը նոյնն է նաև հոգեկան

ՅՈՐԵԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՎՍԵՄ. ՏԻՍՐ ԱԼԵԳՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹՈՎ

Շաբաթ, 12 Յունուար, երեկոյեան ժամը 7.30ին, Ս. Աթոռոյս Ալեքս եւ Մարի Մանուկեան Ընծայարանի ընդարձակ եւ Ամանորի առթիւ շրեղօրէն զարդարուած սրահին մէջ կայացաւ ազգապարձան Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս Նախագահ Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեանի Արժաթեայ Յորեկեանի հանդիսութիւնը:

Հանդէսին կը նախագահէր Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարք Հայրը: Ներկայ էր ամբողջ Միարանութիւնը, ուսուցչական կազմը եւ ստուարաթիւ ժողովուրդ:

Հանդէսի կազմակերպման իր գովելի մասնակցութիւնը բերած էր տեղւոյս Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը:

Երբ Ն. Ամենապատուութիւնը, ի գլուխ Միարանութեան, մուտք գործեց սրահ, ժառանգաւոր Սաներ կատարեցին երգեցողութիւնը Ս. Աթոռոյս Օրհներգին եւ Վարժարանի Քայլերգին, որոնց յաջորդեց Հ. Բ. Ը. Մ. ի Քայլերգը, երգուած Հ. Ե. Մ. ի Երկսիւս երգչախումբի կողմէ, որ անմիջապէս ետք ներկաներուն հրամցուց Բ. Կանաչեանի «Շուշու»-ն: Երգչախումբը կը ղեկավարէր Միութեան երէց անդամներէն Տիար Սահակ Գալայճեան, որ նոյն ատեն Գպրապետն է Ս. Աթոռոյս: Ատոր յաջորդեց ժառ. Վարժարանի Վերատեսուչ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. ի խօսքը, զոր կու տանք ստորեւ. —

Ամենապատու Սրբազան Հայր,
Գերաւերդ եւ Հոգեւորն Եղբայրներ
եւ սիրելի հանգիստականներ

Երբ առաջին անգամ մէկը Հռոմ կ'այցելէ, զարմանալ հին եւ նոր շէնքերու վրայ գտնուած կը տեսնէ Պապի մը ասունը, Pontifex Maximus, Պփոս Տասներորդ կամ Իգնատիոս Երեմի, եւ կ'անդադարաւոր քէ Հռոմի փառքը աշխարհը կը պարսի այդ մեծ հայրապետներու, որոնք կ'առուցած են աշխարհի ամենագեղեցիկ շէնքերը եւ ամենաբարձր եկեղեցիները, ամենեւնի հոյակապ պալատները եւ արուեստի գեղեցկութիւնները: Կարծեմ այժմ ալ

աշխարհի համար: Մեծութիւնը այն ատեն միայն ազնիւ է եւ իրական, երբ սիրտն է անոր աղբիւրը: Հոգեբանական այս երևոյթը իրողութիւն մըն է մեծանուն բարերարին մօտ:

Եթէ հարկ ըլլայ պատմական հին մեթոտի մը հետեւելով մեր պատմութեան որդի շրջանները ներկայացնել միակ մարդու մը դէմքով ու անունովը, ապա հովսեփ Գլորի ձայները պիտի միանային մեր արդի պատմութեան վերջին շրջանը տիրողսեղութեան Ալեքս Մանուկեանի անունով եւ այս՝ առանց չափազանցութեան:

Իր նախագահութեան քսանհինգամեակի առթիւ ինքեւս կրնայ մեր մեծ բանաստեղծին հետ ըսել, «պիտի ընեմ այնպիսի գործ մը որ իմ ժողովուրդս չզղջայ ինծի պէս գաւազ մը ծնած ըլլալուն համար»: Այսօր այդ ժողովուրդը հպարտ է իրմով, իրեն պէս մեծ գաւազ մը ունենալուն համար: